

N:o 39.

Ank. till Riksd. kansli den 26 Mars 1909 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gemensamhetsfiske samt lag angående ändrad lydelse af 10, 13 och 14 §§ i lagen om rätt till fiske den 27 juni 1896.

I en den 31 december 1908 dagtecknad proposition, N:o 13, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o) lag om gemensamhetsfiske; samt

2:o) lag angående ändrad lydelse af 10, 13 och 14 §§ i lagen om rätt till fiske den 27 juni 1896.

Utskottets yttrande.

Ifrågavarande lagförslag äro föranledda af Riksdagens skrifvelse den 20 maj 1902, däruti Riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån åtgärder i vissa angifna hänseenden lämpligen kunde vidtagas för främjande och upphjälpande af Östersjö- och sötvattensfisket samt därefter till Riksdagen afgifva förslag i detta afseende. I denna skrifvelse anförde Riksdagen bland annat följande.

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 7 Saml. 38 Häft. (N:o 39.)

Gällande lag om rätt till fiske torde vara en af de bidragande orsakerna till, att fisket i allmänhet bedrifvits utan hänsyn till dess fortfarande bestånd. När fiskevattnet nämligen icke skiftats mellan delägarna i detsamma, hade dessa rätt att bruka fiskevattnet, eftersom de kunde sänjas, och däraf hade ofta blifvit följd, att mången, som därstädes ägde fiskerätt, sökte att i största möjliga måtto för egen del tillgodogöra sig fisket. Sålunda hade fisket på många ställen antagit arten af ett slags roffiske, som naturligtvis måste i hög grad menligt inverka på fiskstammens bestånd. I främmande länder, där fiskerinäringen befunne sig på en högre ståndpunkt, hade man sökt åstadkomma ett med god hushållning öfverensstämmande fiske genom att införa bestämmelser om så kallade fiskeriföreningar, bildade af de fiskeberättigade i större sammanhängande fiskevatten. Dessa föreningars uppgift vore, att för deras medlemmars räkning, på ett rationellt sätt och med hänsyn såväl till den bästa möjliga afkastning af fisket som äfven till fiskstammens bevarande och förökande, bedrifva fisket antingen genom särskildt antagna fiskare eller genom fiskets utarrendering. Genom dessa föreningar åstadkommes en bättre ordning och uppsikt öfver fisket än eljest, äfvensom att detta på ett mera tillfredsställande sätt sköttes, än om hvarje fiskevattensägare själf skulle drifva fisket. Dylika fiskeriföreningar torde i vårt land på grund af gällande lag om rätt till fiske icke kunna åstadkommas annat än genom frivillig öfverenskommelse mellan samtliga delägare i fiskevattnet, och de kunde sålunda omöjliggöras genom blott en enda delägars vägran att inträda i föreningen.

Beträffande de synpunkter, som varit bestämmande vid utarbetande af de föreliggande förslagen, till grund för hvilka ligger ett af särskilda kommitterade den 30 april 1907 afgifvet betänkande i ämnet, får utskottet hänvisa till betänkandet samt de vid propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokoll den 11 oktober 1907 och den 31 december 1908.

Utskottet har funnit de grundsatser, som fått sitt uttryck uti ifrågasvarande lagförslag om gemensamhetsfiske i många afseenden väl motsvara det ändamål, man med denna lagstiftning afsett att vinna. Sålunda är utskottet villigt godkänna förslagets hufvudprincip — att bereda möjlighet för fiskets rationellare utnyttjande med afseende å fiskevatten, däri flera äga del, äfven om en minoritet af mer kortsynta eller oföretagsamma delägare skulle sätta sig däremot. Då förslaget med afseende å sättet för realiserandet af denna möjlighet skiljer mellan tre olika fall, gemensamhetsfiskets nyttjande af delägarna i bolag, fiskets upplåtande på arrende och fiskets brukande enligt fastställd plan af delägarna hvar för sig, synes utskottet denna anordning fullt motiverad. Lika med hvad för-

slaget härutinnan förutsätter, anser utskottet, att arrende bör blifva den form för fiskevattnets användande, som man i verkligheten i främsta rummet med utsikt till framgång bör söka åstadkomma. Härigenom torde i allmänhet enklast vinnas det bästa resultatet såväl för fiskstammens vidmakthållande och förbättrande som för fiskeidkarnas och delägarnas ekonomi. Genom fiskets enhetliga bedrivande förekommes sådan för behållningen af fisket skadlig täflan mellan de olika delägarna i fråga om fiskets nyttjande, som eljest ofta icke kan förhindras. Äfven fiskets idkande af delägarna hvar för sig enligt särskild plan måste i allmänhet anses vara till sådan fördel för fiskets rationella bedrivande, att för genomförande häraf enskildes till äfventyrs stridiga intressen i viss mån måste uppoffras. Planen skall nämligen enligt förslaget innefatta efter förhållandena lämpade bestämmelser till skydd för fiskyngel och fiskets fredande å lekplatser m. m. samt i öfrigt gifva regler för fiskets vidmakthållande och nyttiggörande för delägarna allt efter deras andel i fiskevattnet. Med de i förslaget uppställda förutsättningarna för tillkomsten af sistnämnda båda former för fiskets nyttjande har vunnits det för fiskenäringen väsentliga i en sådan lagstiftning som den förevarande. När förslaget i öfriga fall bygger på grundvalen af enhällighet intressenterna emellan och därvid hänvisar till gällande lagstiftning om bolag beträffande delägarnas inbördes förhållande och ordnandet af deras gemensamma angelägenheter, synes utskottet äfven detta hafva fog för sig.

Det är uppenbart, att en lagstiftning af det slag, som den nu ifrågasvarande, hvilken i vårt land vill införa nya principer, hur nödvändig och önskelig den än ur många synpunkter må vara, likväl måste framgå med synnerlig försiktighet. För den enskilde fiskevattenägaren är det nämligen ett afsevärdt intrång i hans rätt, särskildt när fiskevattnet är skiftadt, att nödgas underkasta sig en viss majoritets af vattenägare mening, då det gäller fiskets utnyttjande, och att endast blifva hänvisad till att själf och med sitt husfolk idka mete i det honom förut oinskränkt tillkommande vatten. I många fiskevatten här i landet har äfven fisket med ägarens begifvande lämnats fritt för jämväl icke fiskevattenägare, som däraf hämtat fisk för sitt behof. Det synes utskottet därför vara af synnerlig vikt, att garantier vinnas för att det intrång i den enskildes rättsliga eller faktiska ställning, som sålunda för fiskets skull måste åstadkommas, icke af majoriteten utnyttjas till förfång för öfriga delägare i gemensamhetsfisket. Då fisket skall nyttjas af delägarna hvar för sig efter fastställd plan, synes någon fara i sådant afseende icke föreligga. Planen skall, när icke alla delägarna äro ense om densamma, enligt förslaget uppgöras af sakkunnig fiskeritjänsteman, hvarefter densamma,

sedan delägarna haft tillfälle emot den afgifva påminnelser, skall fastställas af offentlig myndighet, som — därest påminnelser i sådant hänseende blifvit af någon delägare gjorda — har att tillse, huruvida planen kränker dennes enskilda rätt eller icke är för fiskets främjande tjänlig. I plan får ingen tilläggas rätt att fiska i annan delägars fiskevatten, med mindre denne lämnat medgifvande därtill. Skall åter fisket utarrenderas, och skall detta kunna ske under i förslaget uppställda förutsättningar — minst hälften af samtliga delägars rösttal, om fiskevattnet är oskiftadt, och minst två tredjedelar af samma röstetal, om fiskevattnet är skiftadt, samt pröfning af Konungens befallningshafvande, att beslutet i laga ordning tillkommit — blir det nödvändigt, att i lagstiftningen med största omsorg träffas åtgärder för värnande af minoritetens rätt. Enligt förslaget har nu, sedan med nämnda röstöfvervikt beslut fattats om gemensamhetsfiskes inrättande och nyttjande genom upplåtande på arrende, ställts öppet för delägare med mer än hälften af samtliga delägars röstetal att, om de så önska, öfvertaga arrendet. Först om majoriteten ej begagnar denna rätt, skall utarrenderingen, där ej delägarna enhälligt öfverenskomma om annat förfaringsätt, ske å offentlig auktion. Beträffande meningen med nämnda, majoriteten enligt förslaget sålunda tillerkända rätt att öfvertaga arrendet, yttrade förenämnda kommitterade följande:

»På sätt redan anförts, hafva kommitterade icke ansett lämpligt, att någon fiskerättsägare skulle kunna mot sin vilja tvingas att ingå i en sammanslutning för utöfvande af fiske genom anställd fiskare. Den nu föreslagna bestämmelsen om företrädesrätt för delägare i fiskeriområde att arrendera fisket däri kommer, enligt kommitterades åsikt, att medföra enahanda verkan till fiskets befrämjande som ett stadgande angående tvångssammanslutning af nämnda art utan att föranleda sådana olägenheter, som af ett dylikt stadgande skulle orsakas. De delägare i området, hvilka önska verka för ett rationellt utöfvande af fisket, kunna arrendera fisket inom området och äro sedan oförhindrade att efter förmåga arbeta för fiskets upphjälpande. De kunna jämväl på det sätt, de finna mest förmånligt, ordna sina inbördes angelägenheter, vare sig genom att bilda förening eller på annat sätt. De delägare åter, hvilka af en eller annan anledning ej deltaga i dylik sammanslutning för fiskets arrenderande, beröfvas visserligen rätten att fiska, men de bekomma i stället arrende för sitt fiskevatten.»

Utskottet för sin del har icke kunnat finna denna anordning tillfredsställande. Den möjlighet för någon eller några få strandägare att för lång tid framåt tilltvinga sig arrende, som sålunda föreslås, och hvilken möjlighet innebär ett slags rätt för dem, som äga större del i fisket, att

från minoriteten expropriera rätten till fiskets nyttjande, måste enligt utskottets uppfattning medföra en fara för de mindre fiskevattenägarna att icke kunna göra sina intressen behörigen gällande. Och den garanti, som, därest af majoriteten afgifvet anbud å arrendet icke godkännes genom beslut i vanlig ordning af öfriga delägare, det i lagförslaget för sådant fall stadgade skiljemannaförfarandet är afsedt att medföra, kan enligt utskottets uppfattning icke anses betryggande. Utskottet synes det, att, om majoriteten af delägare skall vinna rätt att arrendera fisket, denna rätt bör, när enhällighet mellan delägarna ej kan åstadkommas, kunna förvärfvas endast på grund af anbud i eljest stadgad ordning å offentlig auktion. Ännu en omständighet i förslaget vill utskottet framhålla såsom mindre väl ägnad att vid arrende tillgodose de delägarers rätt, som ej äro arrendatorer. Enligt förslaget 16 § får, när man ej är ense om annat, högst hälften af influten arrendeavgift användas till åtgärder för fiskets främjande, och inom denna gräns äga delägarna beslutanderätt i sådant afseende, därvid dock jämlikt 17 § delägare, som ensam eller jämte andra arrenderar gemensamhetsfiske, icke äger deltaga i beslutet. Dessa bestämmelser, som erhållit sin affattning med anledning af anmärkningar inom högsta domstolen, hafva ansetts böra föranleda det i 11 § andra stycket förekommande stadgandet, att, om gemensamhetsfiske utarrenderats till delägare, de må vid erläggande af arrendeavgiften för fisket afdraga hvad å dem belöper efter deras delaktighet i detsamma. Af dessa stadganden följer, i strid mot hvad utskottet anser riktigt, att arrendator, som är delägare i fisket, ofta kan undandraga sig att bidra till sådana åtgärder för fiskets främjande, som särskildt ur delägarsynpunkt måste anses vara nödiga och nyttiga.

I fråga om tiden för gemensamhetsfiskets bestånd stadgar förslaget 3 §, att gemensamhetsfiske skall inrättas för minst 10 och högst 25 år. I andra och tredje styckena af 31 § i förslaget samt i 32 § behandlas åtskilliga fall, där till följd af inträffade förändrade förhållanden fattadt beslut om gemensamhetsfiske kan förklaras upphäfdt eller ordningen för fiskets bedrivande undergå jämkning. Det har synts utskottet, som om i sammanhang därmed möjligen bort beaktas, att fråga kan uppkomma om vattnets användande för annat ändamål än fiske, och att det af sådan anledning kan vara önskvärdt att, om skäl därtill äro, få gemensamhetsfisket upphäfdt eller förändradt. Såsom en brist i förslaget synes vidare, att detsamma ej gifver några som helst regler angående strändernas begagnande, i hvad det kan erfordras för fiskets bedrivande, eller angående ersättning för skadegörelse å dem af arrendator utaf fisket, i den mån denne ej är ägare af stranden. Utskottet har vidare ansett det mindre lämpligt, att,

då enligt 21 § i förslaget till hållande af förrättning, som där afses, kan förordnas antingen vederbörande statens fiskeritjänsteman eller, vid förfall för honom, annan sakkunnig, som af landtbruksstyrelsen godkänts, Konungens befallningshafvande icke i fall, hvarom förmåles i 29, 30 och 32 §§ medgifvits samma möjlighet att i stället för statens tjänsteman förordna annan kvalificerad sakkunnig. Slutligen vill utskottet ifrågasätta, om ej särskilda garantier bort i lagförslaget träffas för att ett inrättadt gemensamhetsfiske, synnerligast om det upplåtits på arrende, under tiden för sitt bestånd bedrifves rationellt och med behörigt aktgifvande under olika förhållanden å fiskstammens uppehållande.

Om alltså utskottet redan med anledning af nu angifna brister i förslaget, hvilkas afhjälpande icke utan svårighet skulle låtit sig verkställas af utskottet, kan hysa tvekan om lämpligheten af dess upphöjande till lag, har denna tvekan ytterligare stegrats vid förslagets bedömande ur formell synpunkt. De sakliga och formella anmärkningar, som högsta domstolen vid sin granskning af det domstolen underställda förslaget riktade mot detsamma, voro af den omfattande och djupgående art, att de enligt utskottets uppfattning bort föranleda till en fullständigare revision af lagförslaget, än som kunnat försiggå ensamt genom ett mer eller mindre fullständigt inarbetande af samma anmärkningar i förslaget. Redan de ofvan omnämnda kommitterade framhöllo i sitt betänkande, att den ifrågasatta lagen ofta måste komma att tillämpas af mindre lagkunniga personer, och att det därför borde om möjligt undvikas att i densamma upptaga flera eller mera invecklade stadganden, än förhållandena nödvändigt kräfde. I detta afseende lämnar emellertid enligt utskottets uppfattning förslaget åtskilligt öfrigt att önska. Redan lagförslagets omfattning synes utskottet i sin mån ägnad att verka afskräckande på dem, för hvilka detsamma i främsta rummet är afsedt. Förslagets enligt utskottets mening bristande öfverskådlighet och i vissa delar alltför ringa anpasslighet efter naturliga faktiska förhållanden försvårar dess tolkning och skulle, om det blefve lag, helt visst väsentligt bidra till att minska dennas praktiska användning. Sistnämnda anmärkningar vill utskottet särskildt rikta mot stadgandena angående proceduren vid gemensamhetsfiskes inrättande och hvad därmed bör stå i sammanhang. Bestämmelser härom hafva meddelats hufvudsakligen i 1, 2, 4, 5, 12, 14, 21—29, 34 och 35 §§. En sammanställning af hithörande bestämmelser till större enkelhet och klarhet synes utskottet synnerligen önskelig. Vissa i förslaget upptagna detaljföreskrifter rörande Konungens befallningshafvandes åligganden i allmänhet synas också, såsom väl omständliga eller i allt fall liggande i sakens natur,

kunna med fördel borttagas eller göras mera kortfattade. En ytterligare omständighet, som enligt utskottets uppfattning gör förslaget svåräst, är de många i detsamma förekommande hänvisningarna till särskilda paragrafer. Exempel på sådan i alltför stor utsträckning använd hänvisning till föregående och efterföljande paragrafer erbjuder bland annat 19 §.

På grund af hvad utskottet nu anfört, anser utskottet en omarbetning af förslaget böra ske. Då denna omarbetning enligt utskottets uppfattning, bör blifva af tämligen ingående art, har utskottet icke ansett sig kunna företaga densamma.

Utskottet får alltså hemställa,

att K. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 Mars 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.
